

LESNI DELAVEC

Glasiło Osrednjega društva lesnih delavcev

Izhaja vsakega 1. in 15. v mesecu. — Uredništvo in upravništvo v Ljubljani, Šelenburgova ulica šte. 6/II, desno. — Naročnina stane letno 26 Din, polletno 13 Din, četrtletno 650 Din, posamezni številka stane 1 Din. — Oglasi se za milimeter prostora v dolžini širine enega stolpca pri enkratni objavi računajo po 2, pri trikratni objavi po 180 in pri večkratni objavi po 140 Din. — Nefrankirane ali premalo frankirane dopise se ne sprejema. — Rokopisi se ne vračajo. — Reklamacije so poštnine proste.

Štev. 9.

Ljubljana, dne 1. maja 1924.

Leto III.

Slava prvemu maju!

Bilo je nekako pred 34. leti. V Parizu se je vršil socialistični kongres, kateremu so francoske delavske organizacije predlagale uvedbo prvega maja kot delavski praznik. Kongres je ta predlog osvojil ter proglasil prvi maj kot delavski praznik, ob enem je kongres določil tezo, ki se je glasila: osem ur dela, osem ur razvedrila in osem ur počitka. Uvedba prvega maja kot delavskega praznika je bila živa potreba. Delavstvo vseh dežel, vseh narodnostij, vseh ver je sprejelo sklep pariškega kongresa z odobravanjem. Od početka v manjših, toda vsako leto naraščajočih masah delavstvo od tistihdob praznuje svoj prvi maj. Toda prvi maj ni dan navadnega praznovanja. Prvi maj je dan manifestacije ter demonstracije revolucionarnega, razredno zavednega proletarijata za svoje ekonomske, politične, socialne, kulturne in sploh človečanske pravice. Hkrati pa je prvi maj tudi dan protesta proti vsem krivicam, ki jih delavstvo vsled pristranske, na bazi skrajno sebične uredbe človeške družbe mora prenašati.

Težka je bila borba proletarijata z buržuazijo za priznanje pravice do praznovanja prvega maja in tudi neenaka je bila, kajti nasproti do zob oboroženi buržuaziji je stalo delavstvo v tej borbi golih rok. Le tako je razumeti težke žrtve, ki jih je delavstvo v premnogih krajih moralo doprinesiti. Buržuazija uvidevša, da je njeno nasprotovanje brezplodno, se je pričela posluževati demagogije in šarlatanstva, uvajajoč deloma sama prvi maj kot praznik. Njen namen pri tem pa je bil odlomiti pomenu tega dne ostrino in dati mu drugi pravec, ki pa s simbolom proletarskega prvega maja nima ničesar skupnega.

Vso to dobo, ki predstavlja skorajda dobo delavskega življenja, se je ob vsakokratnem praznovanju prvega maja nahajala na prvem mestu zahteva po uvedbi osemurnega delovnega časa, torej točka, kjer je buržuazija v strahu za svoje dobičke najobčutnejša. In še nekaj, za vsako ceno je buržuazija hotela preprečiti, da bi delavstvo potom prostega časa prišlo do omike in naobrazbe. Zavedala se je, da težišče nevarnosti za njo ne sloni toliko na osemurnem delovnem času kot takem, temveč da se nahaja težišče nevarnosti skrito v razredni zavesti širokih proletarskih mas. Od tod izvira pravi vzrok brezobzirne borbe buržuazije proti osemurnemu delovniku.

Opazovalcu vse one dobe, katera je potekla od pariškega kongresa sem, se pri spominu na njo nudi strašna slika. Buržuazija, da zadosti svojemu pohlepu in svojim egoističnim namenom, je pod najrafiniranejšimi pretvezami gonila delovno ljudstvo v številne kolonijalne in kontinentalne vojne, ter mu v interesu kapitalizma spuščala cele reke krvi, v kateri naj bi utonilo vsako strem-

ljenje po napredku in resnični vseljidski civilizaciji, ekonomski, politični, socialni ter kulturni enakopravnosti. Toda internacijonalna in interkonfesijonalna buržuazija s svojimi številnimi vojnami ni uspela. Socialno vprašanje in z njim zvezane zahteve proletarskih mas se vlečejo skozi dogodke te dobe kakor rdeča nit, ki postaja na grozo buržuazije večja in trdnejša. V svojem obupu se povspne ter odloči, da preseka kordijski voz in pahne proletarijat za nedogledno dobo v brezpomembnost. V to svrhu inscenira strašno, grozovito svetovno vojno. In glej! Namesto popolnega zasužnjenja proletarijata zada buržuazija sama sebi prvi smrtni sunek. Vse svoje pozicije temeljito zrahlja. Steber kapitalističnega gospodarstva se od udarcev proletarijata prične majati, vse na njem gloda, buržuazija na smrt prestrašena se lovi za zadnjo rešilno bilko. Osemurni delovni čas triumfira, socialna politika se javlja v najrazličnejših oblikah. Vrhovne reprezentance, vidni znaki organizacije buržuaznega in privatno kapitalističnega reda — kronani potentatje — izginjajo. Ponekod mase revolucijonirajo, sistem privatne lastnine se maje, priča smo dalekosežnih ekonomskih in socialnih reform.

Morda so bili prvotni uspehi proletarijata po svetovni vojni preveliki, kajti vse kaže, da proletarijat na take nenadne in velike uspehe ni bil zadostno vzgojen in pripravljen.

Šola, ki jo je v dobi od pariškega kongresa proletarijat imel za seboj, je bila za tako gigantične in nenadne dogodke nezadostna. Vsa druga argumentacija ne drži. V takih okolščinah je bil kaos, kateri je nastal v vrstah proletarijata samega, skorajda neizogiben. Vrhu tega je buržuazija porabila vsako priliko, da ta kaos poveča in svoje razmere zopet konsolidira. Toda drevo buržuazije je razjedeno že v toliki meri, da je vsako njeno okrevanje postalo silno problematično. Buržuazija to čuti. Zato si na vse kriplje prizadeva zaceliti globoke rane — zaman, kajti jetičnemu ni pomoči. Teror in druga taka sredstva, ki se jih buržuazija ponovno skuša posluževati, so le dokaz onemogle jeze, ki proletarijata na svojem zmagonosnem pohodu ne bodo ustavila.

Proletarijat bo svoje pridobitve znal braniti. Trenotno zmedene vrste v svoji sredini bo zopet urénil ter korakal s podvojeno in pomlajeno silo svojim ciljem nasproti do končne zmage.

Ob majskem pomladanskem zraku, ki ga diha probujena narava, naj bi črpal proletarijat nove, sveže sile za nadaljno borbo zvest si svojemu geslu: bratstvo, enakost, svoboda. Lesni delavci so v borbi proletarijata zavzemali vedno odlično stališče. Tako je bilo, je in bo!

Naj živi prvi maj!

24. IV. 1920.

Železničarji so stavkali, ostalo delavstvo, da podpre boreče se železničarje, je proklamiralo solidarnostno generalno stavko, in da da duška svojemu čutu, se je zbralo na Zaloški cesti z namenom, da mirno in na dostojen način demonstrira proti Protič-Korošcevi vladi, katera je železničarje v stavko nagnala, ne priznavajoč jim pravico do poštenega koščka kruha. Namesto uveljavljenja protokola sporazuma je takratni režim poslal nad železničarje in drugo delavstvo orožnike, ki so napravili kordon in zaprli delavstvu pot. Ko se je sprevod, v katerem so se nahajali možje, žene in otroci, pričel pomikati, so orožniki priložili puške k licu in počeli streljati! Svinčenke svojega cilja niso zgrešile: **13 mrtvih in 24 težko ter 40 lahko ranjenih** je postalo žrtev reakcije!

Orožniki so bili le orodje. Uro pozneje je po strašnem grozodejstvu korakalo vojaštvo po ljubljanskih ulicah. Bilo je do zob oboroženo, na čelu pa je, kakor v ironijo, svirala godba vesele koračnice. Moč reakcije je zmagala, buržuazija je triumfirala!

Kdo so bili in kje so krivci?

Minister prometa je bil takrat duhovnik dr. Korošec. On je bil tudi tisti, ki je železničarje v stavko nagnal. Namenoma jih je izzival, da preiskusi orožje reakcionarne državne oblasti. V Sloveniji je bil takrat na krmilu čisti klerikalni režim, kateremu je načeloval klerikalni kolovodja dr. Brejc kot deželni predsednik. Drugi klerikalni kolovodja profesor Bogumil Remec je bil poverjenik za notranje zadeve.

Klerikalni voditelji z dr. Korošcem na čelu so bili tisti, ki so proklamirali izjemno stanje. Oni so bili tisti, ki so odobravali militarizacijo. Samo njih zadene vsa krivda na nezaslišanem krvoprelitju, ker bi ga bili lahko prepričali, če bi to bili le hoteli. Klerikalni voditelji se danes lahko ponašajo, da so takrat, ko so imeli moč v rokah, uvažali režim krvi.

Janko Telban.

Blodne duše.

Nekega lepega dne smo se spoznali, v zaduhli krčmi, na periferiji mesta. Od vseh vetrov smo prispeli, zagorelega obraza, sanjavih oči, brez upov v prihodnost. Kupica je krožila iz roke v roko in vesela pesem je donela po zakajeni beznici, sredi nje pa je jokala duša — mrtva pesem, mrtvega življenja, strtih src brez doma. Iz oči, jasnega okna notranjosti je gledala duša, čisti duh človeškega telesa, telesa, vklenjenega sredi sklepov koščenih verig, ter zaman hrepenela po poletu svobodi nasproti.

Mrtva pesem, mrtva srca, blodne duše brez doma.

V sobo je stopil mlad gospod ter se vsedel v kot pod razpelo, na katerem je visel Kristus okajen od dima, brez roke, odjedli so ljo menda črvi v teku časa. S prezirljivo gesto je naročil pijače in ko je njegova bela roka prijela za kozarec, se je na prstih zasvetil prstan obrobljen krog in krog z dragim kamenjem. Ironičen smeh mu je zaigral na ustnicah, ko je pogledal k sosednji mizi, in skozi zobe je komaj slišno zašepetal: „Pijanci“ Tedaj se je zaiskril na roki prstan v žarkih porednega sonca, ki je posvetilo v sobo, ter se režal: „Pijanci.“ Prstan, katerega so napravili pijanci, bela roka, ki še nikdar v življenju ni prijela za delo, ki je bila navajena samo ukazovati ter zadajati udarce v izmzgana telesa pijancev.

„Hvala ti, gospod.“

Še več, klerikalni veljaki so ugladili pot reakciji. In tisti ljudje, ki so takrat v svojem tisku priobčevali na rovaš delavcev najgnusnejše pamflete in v družbi z meščanstvom skušali delavstvo oblatiti ter oprati krvnika, se danes sami pritožujejo.

Reakcija je zmagala, delavstvo je bilo potlačeno, ne pa uničeno. Pride čas sodbe in tudi plačila. Verige, v katere je reakcija delavstvo uklenila, bo delavstvo raztrgalo. Delavstvo mora svoje morilce spoznati, našlo jih bo v vrstah klerikalnih voditeljev.

Klerikalizem je opora najčrnejše reakcije in najbolj osvraženi nasprotnik delavskega razreda, njegovih zahtev in pravic.

Zaman se trudi klerikalni tisk, da bi delavske mase speljal na napačna pota; zaman se trudi, da bi svoje krvavo grozodejstvo na Zaloški cesti opravičil. Žrtve po ječah, militarizirani železničarji, žrtve s prestreljenimi glavami, pobrizgana cesta z delavsko krvjo, razbrizgane možgane, kri nedolžnih delavskih otrok, vse to so stvari, ki se jih pozabiti ne more.

Na cesti so padle delavske žrtve, na cesti si bo delavstvo svoječasno poiskalo svojih pravic, pravico do ceste si proletarijat ne da vzeti.

Ko se spominjamo mučnikov delavske solidarnosti z veliko pieteto, se ob enem tudi spominjamo morilcev z kletvijo na ustnih. Niso bili krivi orožniki, kriva je bila vlada z dr. Korošcem kot provokatorjem vred, kriva je bila tudi takratna klerikalna vlada v Ljubljani, katera je stavkujočim železničarjem namesto kruha preskrbela svinčenke.

Ob spominu na žrtve na Zaloški cesti se mora delavstvo Slovenije in cele Jugoslavije vsako leto spominjati tudi na krvavi režim ter ponovno izjavljati, da je njegovo maščevanje istovetno z iztrebljanjem klerikalizma in buržuazne reakcije.

Slava žrtvam solidarnosti z dne 24. IV. 1920!

Rešen.

Neki sodrug, ki je dalje časa delal pri vsem nam znanim Art. Pergerju v Mislinjah in kateremu se je posrečilo do-

„Natakarica! Prinesite mu še en liter, gospod je žejen.“

Mino odprtega okna so šle dekleta iz tovarne. Ponosno prezirajoče. Naša dekleta. S prijaznim smehljajem so pa kometirale z gospodom, kateri je hitro vstal ter se jim pridružil. Sredi zapeljivih pogledov pa je kričal prešeren smeh.

„Kaj boste vi, pijanci, vi ste premalenkostni za nas, preokorne so vaše roke in preslaba je vaša obleka.“

„Pijanci . . . ha . . . ha . . . ha . . .“

Ve temna noč, kaj je delal gospod.

Petero glav se je sklonilo na prsa, ter zadelo ob trdo mizo.

Mrtva pesem, mrtva srca, blodnih duš brez doma . . .

Zunaj pa je cvetela pomlad v najlepšem cvetju in skozi odprto okno je dihal prvi maj — vstajenje — —

Carigrad.

Lep topel večer. Ekspresni vlak se pomika počasneje in mi se divimo prekrasnemu Serailu, bivši sultanovi palači, vitkim minaretom Aje Sofije. Blizu Azije smo. Tu stoji Pera s svojimi urejenimi terasami — ob Zlatem rogu pa se vrste ladje, motorni čolni, barke v najrazličnejših živih barvah. Na drugi strani Bospora leži temno mesto Skutari, ki se prav nič ne zmeni za živahnost našega Carigrada. Skozi Carigrad gre vsa trgovina Male Azije, Sirije, Mezopotamije, Perzije in Kavkaza. Ni torej čudno, da se je za Carigrad prelilo toliko krvi.

biti delo drugod in se je na ta način izognil mislinske satripije, nam piše:

Ker se je že toliko pisalo v našem listu o razmerah pri lesnoindustrijskem podjetju Art. Pergerja, naj mi bo dovoljeno, da še jaz spregovorim o teh razmerah nekaj besed. Pri vsem, kar se je govorilo in pisalo, čeprav je bilo do pičice vse res, se je vendar pozabilo na eno in to je, da so v veliki meri na teh obžalovanja vrednih razmerah sokrivi tudi delavci sami. Priznanje je sicer neprijetno in bridko a resnično. Boljše je, da si našo slabost sami lojalno priznamo, namesto da bi samega sebe varali s tem, da vso krivdo izključno valimo na podjetnika samega. Od podjetnika kot takega itak ne moremo drugega pričakovati kakor to, česar smo v Mislinjah pričali. Njegov kapitalistični nagon mu pač veleva izrabljati in izkoriščati delavce do skrajnosti. Iskati pri posameznem kapitalistu v sedanjih družabnih odnosih kake obzire, bi bilo otročje najivno, nespametno, iluzorično. Kapitalizem je zlo in posamezni kapitalisti so instrument tega zla. In če je kapitalizem zlo, ne moremo od posameznih izvršiteljev tega zla pričakovati nekaj, kar bi delavstvu bilo prijazno.

Le žal, da vladajo v tem oziru med lesnimi delavci v Mislinjah popolnoma napačni nazori. Že dejstvo, da pravijo nekateri, da strokovna organizacija pri podjetju nič ne pomeni in da Perger konec koncev vendarle plača, kar on hoče, je dokaz, da vlada med lesnimi delavci v Mislinjah še vedno oni srednjeveški, suženjsko patrijarhalni duh, ki vidi v svojem gospodarju svojega živitelja, brez katerega bi moral poginiti. V ti zaverovanosti gredo nekateri celo tako daleč, da resno mislijo, da je Perger največji dobitnik, ki samo zaradi mislinjskih siromakov vzdržuje svoj obrat, skratka, da se imajo le njemu zahvaliti za tisto skorico trdega kruha, katero jim milostno nudi. Blagor ubogim na duhu! Kaj pa bo potem, ko stari Perger enkrat zatisne svoje oči? Ali naj se potem nadaljuje suženjsko življenje pod knuto mladega?

Stari Perger se še danes ne more vživeti in se tudi nikoli ne bo vživel v nove razmere, pa tudi mu treba ni, kajti popreje se mu je klanjalo vse in se mu danes zopet klanja vse. Prevratno dobo je preživel kot nekako neprijetno epizodo. Danes je zopet tisti ugledni in spoštovani veljak, kakor je

bil nekdanj. Prav za prav je njegova pozicija danes trdnejša, ker na celi črti triumfira — korupcija. Morda bi Pergerju imponiralo, da ga zastopniki delavcev prosijo na kolenih odpuščanja, da so ga sploh vznemirjali. Ali ste sodrugji tam v Mislinjah mnenja, da bi potem zvišal vaše plače za kako paro? Jaz mislim da ne, ker Pergerja dobro poznam. Le škoda, da si je strokovna organizacija toliko prizadevala in si prizadeva še. So namreč v Mislinjah tudi taki delavci, ki tega niso vredni. To so oni, ki hočejo sicer biti deležni vsake pridobitve, ne smatrajo pa za potrebno, da bi napram organizaciji sami tudi vršili svojo dolžnost tako, kakor bi to od vsacega poštenega delavca bilo pričakovati.

Pri plačah Perger ni bil nikoli radodaren, temu se ni čuditi, kajti to je že v naravi vsacega kapitalista; za vsako paro se je bilo treba žnjim puliti in če bodo hoteli delavci živeti, se bo za vsako paro treba puliti žnjim tudi v naprej. Odvisno bo pa od prizadetih delavcev samih, kako bo borba za vsakdanji kruh v bodoče izgledala. Če se bodo znali delavci znebiti svojih starokopitnih predsodkov ter uvideli, da brez trdne, močne strokovne organizacije sploh nič ni, tedaj bo dobro, ako pa ne bodo imeli vero sami vase in v svojo organizacijo, tedaj bo slaba.

Iz lastne skušnje vem, kako se živi in kako žive delavci ob prepričljivih plačah pri Pergerju, posebno ako so oblagodarjeni s številno družino. Hvala bogu, da sem se iz Pergerjevih krempljev izmotal. Lahko rečem, da sem se mu nagral dosti in pri njem tudi stradal dosti. Mene izkoriščeval ne bo več.

V karakterizacijo narave nekaterih delavcev naj navedem še dogodek, ki sem ga doživel ob času, ko sem opravljal v Mislinjah funkcijo zaupnika. Bilo je ob neki priliki, ko se je vršil komisijonelni ogled Pergerjevih delavskih stanovanj. Bilo mi je na tem ležeče, da si komisija ogleda vse one brloge, v katerih žive delavci s svojimi družinami, in se prepriča, da so delavska stanovanja prava blasfemija. Moj sodelavec in sotrpni, ki je z mano vred spremljal, se je na mene nemalo jezil in hudoval, ker sem hotel, da si komisija ogleda baš najslabša stanovanja, češ, namesto da bi gospodu pomagal, ga tlačim v blato! To navajam zato, da dokažem, kako nekateri de-

Carigrad zovejo „majko siromakov“. Od 2 milijonov prebivalcev je samo 800 tisoč Turkov; četrt milijona je Grkov, 200 tisoč Armencev, 20 tisoč Evropejcev in 70 tisoč Židov. Ostanek odpade na manjšine drugih narodov.

Vlak lahko zavije z obale Bospora proti Zlatemu rogu. Vse ladje in čolni so razsvetljeni. Morje luči slepi naše pogleda, ki ne morejo objeti naenkrat vseh parobrodov, zasidranih v pristanu. Po kratkem žvižgu lokomotive zapelje vlak na carigrajski kolodvor. Krasna zgradba! Na prihod vlaka čaka na stotino nosačev v vsakovrstnih oblačilih. Vsak se preriva k prtijagi. Tu čuješ vse mogoče jezike, tu vidiš Angleže, Francoze, Grke in Žide, poleg umazanega Rumuna stoji nadležni Armenec, ki ponuja razglednice, žepne robce, ličilo za čevlje in podobne drobnarije. Jedva se otreseš teh ljudi in greš skozi peron, kjer ni nobene kontrole in pregledovanja prtijage. Pri izhodu pa čaka nate nova družba: 50 hotelskih vratarjev, ki ti v vseh mogočih jezikih ponujajo prenočišče.

Za dober carigrajski hotel v Peri, evropejskem delu Carigrada, plačaš okoli 2 in pol do 3 turške lire (ena turška lira je 43 naših Din). V to svoto je vračunano stanovanje, oskrba, postrežnina, skratka vse. Vse je ceneje kakor pri nas. Komaj pa se otreseš hotelskih slug, te že začno nadlegovati tolmači, izvoščki in šoferji, ki tulijo vsevprek vate, da bi te pridobil zase. Za avto, s katerim se pelješ pol ure daleč, plačaš eno turško liro. Denar sprejme šofer z iskreno zahvalo.

Tujec, ki se pelje v Carigrad, se lahko naseli samo v Peri ali Galati. V pravem Carigradu ne more obstati. Tam je preveč smradu in odpadkov. Evropejskih hotelov je mnogo. Navadno ima vsaki narod svojega. V Peri imaš tudi nešteto boljnih in slabih restavracij, kjer lahko obeduješ za 50 piastrov (naših 20 Din.)

Turške gostilne so na ulico odprte. Tam se takorekoč z ognjišča nosi v usta. Za obed plačaš 30 ali celo 20 piastrov, toda pri tem nisi nikoli siguren, da ne dobiš pogretil jedi. Kemal paša je zabranil uživanje alkohola. Ta naredba je silno prizadela gostilničarje in restavraterje, ki morajo sedaj spirituoze tihotapiti. Tihotapljenje preganjajo oblasti z velikimi globami od 50 do 100 turških lir. Za drag denar pa dobiš kljub temu skoraj povsod „duziko“, t. j. rakijo iz prepečenega suhega grozdja.

Po cestah še vedno srečuješ hanume s kopreno sramežljivostjo na licih, toda zakriti obrazi postajajo že redki. Haremi bodo živeli kmalu samo še v legendah. Kakor povsod, je tudi v Turčiji življenje težko, znatno težje kakor prejšnje čase. Dandanes že težko dobiš Turka z dvema ali celo štirimi ženami.

V carigrajskih kavarnah se prodaja turška kava s slaščicami. Kava stane dinar do poldrugji dinar našega denarja. V kavarni sedi neženirano v suknji in s pokrivalom na glavi, kakor se ti pač zljubi. Žene le redko vidiš v kavarnah. Pred-

lavci v svoji najivnosti v svojo lastno skledo pljujejo. Take obzirnosti napram delavcem pri Pergerju ne doživi nihče.

Ob času zadnje stavke je Hübnerjeva žena govorila, da bodo tisti, ki so za Pergerja, jedli pri njegovi mizi, drugi pa da že vedo, kaj jih čaka! Menda ni treba posebej povdarjati, da so se vsi tisti, ki so kaj takega pričakovali, varali prav po nepotrebnem. Kak priljubljen pes, da, in še kvečjemu kake dunajske „frajle“ in predstavniki oblasti, za delavce pa niti odpadkov iz Pergerjeve mize ni. Vsaj niti svojemu knjigovodji Hübnerju ne da živeti. Že enkrat smo povdarjali, da je Hübnerjeva žena morala razprodati vso svojo lepo zalogo perila in da sama že hodi v prav zadnji oguljeni obleki. Danes moram še dostaviti, da ne more Hübner niti plačati nekega delavca za neko izvršeno delo. No, jaz, kakor rečeno, sem pokazal „dobrotniku“ Pergerju hrbet, kajti slabše se človeku ne more goditi nikjer. Delavci pa, ki so ostali, naj gledajo, če ne bodo hoteli razumeti, da jim je obstoj omogočen le tedaj, ako so tesno združeni v svoji strokovni organizaciji.

Napredujemo.

Strokovna organizacija lesnih delavcev v Jugoslaviji se sicer težavno, vendar pa stalno razvija. Delo za organizacijo zlasti agitatorično zahteva precej navora, ker se mu na vseh straneh stavlja na pot zapreke, kar velja zlasti za Bosno in Dalmacijo. V teh dveh pokrajinah namreč oblasti še vedno mislijo, da je mogoče ustavljati tok časa z raznimi malenkostnimi šikanami. Toda tudi to ne bo pomagalo. Razvoj strokovne organizacije lesnih delavcev pojde tudi preko tega, ker je nevzdržljiv.

Razveseljivo je v zadnjem času opaziti žilavo delavnost na polju strokovne organizacije lesnih delavcev v Srbiji. Kakor iz poročil pokrajinskega odbora za Srbijo Saveza lesnih delavcev Jugoslavije posnemamo, se lesni delavci v Beogradu precej gibljejo. Poleg podružnice lesnih delavcev obstoji dobro poslujoča in močna sekcija tesarjev. V predkraju na Čakarici se snuje tudi sekcija beograjske podružnice. Podružnica kot matična sama na številu članstva tudi narašča. V Beogradu je

vsem pa opažam v vseh javnih lokalih mnogo Rusinj, med njimi celo princeze in podobne osebe visokega rodu, ki strežejo gostom. Na razpolago so ti od časopisov ponajveč „Tanin“, „Journal d'Orient“ ter „Stambul“. Vsi ti listi izhajajo na velikem formatu. V javnih lokalih te nepréstano nadleguje nebroj beračev, prodajalcev in brivcev, ki so pripravljeni, da te za denar ostržejo na licu mesta.

Poštni uradi so zelo primitivni. Uradnikom se pri linah nič ne mudi. Mož puši cigareto kakor da ne stojiš pred njim. Potem začne srkati črno kavo in šele počasi ti postreže. Turška kava se sploh pije kar vseprek. Po trgovinah ti jo ponujajo v majhnih skodelicah zastoj.

Vsakih 20 korakov prideš do veže z menjalnico. Tu se kupujejo in prodajajo valute vseh držav na svetu. Ako nisi oprezen kot maček in lokav kot lisica, te menjalec kmalu opehari da kar javkaš od prevare.

Glavna carigrajska trgovina se razvija v „Grand Bazaru“, kjer stojijo druga poleg druge male trgovine z vsakdanjim blagom. Prodajalnic je po številu tritisoč. Turški, armenski, grški, židovski in krščanski trgovci se tukaj dero kot da jim gre za kožo in te vlečejo za obleko, hoteč te s tem prisiliti, da kaj kupiš. Če pa kaj nabavljaš, moraš biti skrajno previden. Predmet, za katerega zahteva trgovec 5 lir, ti bo končno pustil za eno liro. Treba je samo, da ga znaš užugati.

organizatorično delo izredno težko, ker v številni mizarški stroki prevladuje izvečine le mala in prav mala obrt. Delavnice, ki imajo po deset in več delavcev mizarjev, so silno redke. Vrhutega je Beograd pribežališče vseh onih najivnežev, ki mislijo, da se za mizarje tam cedi med in mleko. Prevarani ostavljajo mesto, ker niso imeli pojma, kako pri malih belgrajskih mizarških zeljarjih izgleda. In tako je Beograd torišče neprestanega menjavanja, prihajanja in odhajanja.

Na deželi je bila nova podružnica lesnih delavcev ustanovljena v Smerderevski Palanki.

Snuje se tudi podružnica lesnih delavcev v Pirotu.

Ali se lesni delavci smejo organizirati?

Ker ponekod še dvomijo lesni delavci o tem, ali se smejo organizirati ali ne, se nam zdi potrebno, da citiramo dva paragrafa iz zakona o zaščiti delavcev z dne 28. februarja 1922. Najpreje je potrebno, da citiramo § 1. tega zakona, ker je iz njega razvidno, na katera podjetja se ta zakon razteza. § 1. se glasi:

„Pod ta zakon spadajo vsa obrtna, industrijska, trgovska, prometna, rudarska in njim podobna podjetja (obrti) na ozemlju kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, v katerih je zaposleno pomožno osebje, brez ozira na to, komu pripadajo, ali privatnim osebam ali javnim telesom, ali se opravljajo stalno ali začasno, ali obstoje v obliki glavnih ali postranskih podjetij, ki se opravljajo vzporedno z drugimi podjetji, kakor tudi ali funkcijonirajo v obliki popolnoma samostalnih podjetij ali pa kot sestavni del poljedelskih in šumskih gospodarstev.

Od tega se izvzemajo podjetja, kjer delajo samo člani njih rodbine, na katere se ne nanašajo predpisi tega zakona.

V spornih primerih, ali spada podjetje pod ta zakon ali ne, odloča ministrstvo za socialno politiko po zaslišanju pristojnih zbornic.“

Ta paragraf navajamo radi lažjega razumevanja paragrafa, ki govori o pravici združevanja delavcev, o kateri govori § 35. istega zakona in ki se glasi:

„Pomožno osebje (delavci), ki dela v podjetjih, navedenih v § 1. tega zakona, se sme združevati (organizirati) v specialna društva za zaščito svojih ekonomskih, kulturnih in moralnih interesov.

Ta društva sme ustanavljati pomožno osebje (delavci) po poklicih ali brez ozira na poklic; istotako jih sme združevati v krajevne in oblastne zveze.

Včlanjeno v ta društva sme biti samo pomožno osebje (delavci),

Trgovine se zapirajo zvečer zelo kasno. V Peri so odprte celo do polnoči. Kavarne pa so odprte dokler je kaj gostov. Ko se vžge električna, tedaj se šele začne carigrajsko življenje. Vse hiti iz hiš in se razlije po ulicah. Prosjakov je kakor uši. Pravijo, da jih živi v Carigradu od tega poklica nič manj kot petdesettisoč. Pocestnic je tudi na razpolago v neomejenem številu. Protokoliranih jih je nad 70 tisoč, a vseh, ki izvršujejo to nečedno obrt, je vsaj še enkrat toliko. Večinoma so okužene.

V veliko veselje so tujcu carigrajski nočni čuvaji. Vsak čuvaj pazi na svojo ulico. Z debelo gorjačo v rokah hodi gor in dol po cestah in bije po pločniku, da preplaši tatu, če je slučajno v hiši. Verni spremljevalci beračev, prostitutk in nočnih čuvajev so carigrajski psi in pa mačke, katerih se podi po ulicah na deset in deset tisoče. Te živali so brez gospodarja in strehe ter stikajo za odpadki hrane in za kostmi.

Najzanimivejše pa je to, da v Carigradu ni tržnice za zelenjavo in druge jestvine. Prodajalci nosijo živila kar na ramenih okoli po ulicah in kriče, da so tu. Iz tretjega, četrtega ali petega nadstropja spusti gospodinja na motvozu košek. Prodajalec vtakne vanj kar prodaja in koš zleti kvišku. Če blago gospodinji ugaja, se začno pogajanja z okna na cesto. Kadar se kupčija sklene, roma denar po istem potu navzdol, kakor je prišlo navzgor blago. Takšen je Carigrad kljub vsem reformam: kričav, bučen, orijentalški do zadnje podrobnosti. In vsi ga imajo radi.

ki je zaposleno v podjetjih, navedenih v § 1. tega zakona, brez ozira na spol in starost.“

Ta dva paragrafa citiranega zakona naj si lesni delavci dobro zapomnijo in naj nikar ne verujejo raznim namigavanjem podjetnikov ali ravnateljev, ki v mnogih slučajih skušajo delavcem vsugerirati, da nimajo pravice biti člani svoje strokovne organizacije.

Naša strokovna organizacija lesnih delavcev je tako društvo, kakor jih predvideva zakon, ima svoja pravila oblastveno potrjena in se zato ni treba bati nikogar glede pristopa.

Poslužujmo se v obični meri te pravice ter agitirajmo za pristop, da bo naša strokovna organizacija jaka in močna. Čim močnejša bo, boljše bo za vse.

Nikol. Kopernik.

Danes poteče 451 let, odkar je zagledal luč sveta človek, ki je dal razvoju človeškega naziranja popolnoma novo smer. Nikolaj Kopernik je bil rojen 19. februarja 1473 v Toruni na Poljskem. Njegov oče Nikolaj je bil trgovec, najprej v Krakovu, potem v Toruni, rodbina pa je češkega pokolenja. Ko je bil Kopernik star deset let, mu je umrl oče in dečkovo vzgojo je prevzel sedaj njegov ujec Luka Wasselrode, warminski škof. Wasselrode je poslal svojega nečaka na krakovsko univerzo, da bi študiral medicino, toda mladega Kopernika sta začela kmalu bolj zanimati matematika in zvezdoslovje. Ko je postal doktor medicine, se je vrnil v Toruno, odkoder pa je kmalu odšel v Italijo. Že leta 1496. se je ustavil v Padovi, potem je šel v Bologno, kjer je študiral prava ter se seznanil s slavnim zvezdoslovcem Dominikom Ferarrom. Po njegovem priporočilu je bil imenovan, 26 let star, leta 1498. za profesorja matematike v Rimu. Njegova jasna razlaga in lepo predavanje mu je kmalu pridobilo slavno ime in velike uspehe. Začetkom leta 1501. se je vrnil Kopernik zopet v domovino, kjer je postal s pomočjo svojega ujca, warminskega škofa, kanonik v Frauenburgu. Kot kanonik je imel zelo prijetno življenje, imel je lepe dohodke, a ni mu bilo treba, da bi bil v kapiteljskem mestu, tako da se je lahko popolnoma posvetil zvezdoslovju.

Po zopetnem potovanju po Italiji je deloval v Krakovu in tam so nastale glavne osnove za njegovo knjigo: „Kroženje nebeških teles“.

Leta 1510. je šel v Frauenburg, kjer je bil njegov kapitelj, in je tam ostal do svoje smrti. Ko je bil 1513. imenovan za administratorja škofije, je zašel v spor z nemškimi vitežkim redom zaradi kapiteljskih zemljišč, kajti nemški vitezi so bili takrat napram Poljakom zelo neprijateljski in so vznemirjali s svojim plenjenjem vso okolico. Energični Kopernik jih je ugnal, zato pa so ga iz maščevanja grdili in sramotili v raznih spisih. Toda Kopernik se v svoji vedi ni dal motiti in v javnost so prihajale vesti o novih Kopernikovih odkritjih v zvezdarstvu.

Prijatelji so ga neprestano prosili, naj že vendar objavi vse rezultate svojega skoro štiridesetletnega raziskovanja in svoj novi nazor o svetovnem sistemu. Kopernik se je vdal in njegov prijatelj, škof Tiedemann Gise, je poskrbel za natisk. Bil je najvišji čas, saj je bil Kopernik že sedemdesetletni starček ter je začel že hirati. Ko so mu prijatelji prinesli njegovo tiskano delo, so se mu že bližali zadnji trenutki. Dne 24. maja leta 1543. je izdihnil.

Kopernikov nauk o svetovnem sistemu je vsakomur znan: solnce stoji in zemlja se suče okoli njega, in sicer ne v pravilnem krogu, temveč zaradi privlačnosti solca in privlačnosti meseca se ta krog malo razvleče in tvori elipso. Zemlja se suče okrog solca, vrh tega pa se vrti še okrog svoje lastne osi. Kakor zemlja tako se gibljejo okrog solca tudi ostali planeti.

V starem in srednjem veku do Kopernika so ljudje mislili, da solnce res „vzhaja“ in „zahaja“, da zemlja stoji in se solnce vrti okoli nje. To naziranje je kot dognano učila tudi cerkev. Nemožnost sistema, ki je učil, da tvori zemlja središče svetovja, so uvideli sicer že nekateri pred Kopernikom, a nihče ni tako točno pojasnil in razložil novega nazora. Kopernik je posvetil temu vprašanju vse svoje življenje in je svoj nazor znanstveno dokazal. Seveda tudi Kopernik še marsičesa ni popolnoma razložil, a to ne zmanjša njegove slave: on je prvi premaknil zemljo, on nam je prvi odkazal pravilno mesto v svetovju. Galilei, Kepler in Newton so samo nadaljevali njegovo delo. Kopernik je bil učitelj vseh.

Kopernikova slavna knjiga je bila dolgo prepovedana vsem vernikom, ker je Kopernik popolnoma zlomil katoliški nauk, da je zemlja središče sveta in se solnce suče okrog nje. Nedavno je Vatikan proglasil za blaženega kardinala Bellarina, ki je bil leta 1616. predsednik inkvizicijskega tribunala, ki je „zavrgel“ delo enega največjih mož svetovne civilizacije, delo Nikolaja Kopernika „Kroženje nebesnih teles“. Šele v 18. stoletju je Vatikan preklical prepoved, toda še 1. 1820 ob slavnostih, ki so jih priredili v Varšavi na čast Koperniku, niso hoteli duhovniki maševati za moža, ki je bil nekoč na indeksu prepovedanih knjig.

Čudno zdravljenje.

Dne 22. marca t. l. se je na žagi Vincenca Thurna v Mušeniku, občina Črna v Mežiški dolini, sesula kopica krajnikov na žagarja Ant. Planinška. Teža krajnikov mu je hudo zmečkala nogo. Dasi je bil zdravnik okrožnega urada za zavarovanje delavcev, ki stanuje v neposredni bližini ponesrečenega Planinška o nezgodi takoj obveščen, je prišel obiskat Planinška šele dne 25. marca! Pri preiskavi je dognal, da ima Planinšek počeno kost. Baš ta konstatacija bi morala biti povod za to, da okrožni urad pokliče „vestnega gospoda“ zdravnika na odgovor. Če bo hrenova voda, ki jo je zapisal Planinšku, popravila, kar je zdravnik vsled svoje „vestnosti“ zagrešil, dvomimo. Dotični zdravnik je šel v svoji „človekoljubnosti“ tako daleč, da niti potem, ko se je prepričal, kaj je s Planinškovo nogo, se ni zavzel zanj. Drugič ga je namreč prišel obiskat šele reci in piši dne 4. aprila t. l. Pri ti priliki je gospod zdravnik ogibajoč mu brezobzirno nogo na vse strani, zdravil Planinška tako „nežno“, da je mož skoro omedlel.

Če je tako postopanje zdravnika z delavskimi pacienti pravilno, o tem prosimo, da da svoje mnenje šefzdravnik okrožnega urada za zavarovanje delavcev g. D. Bleiweis, katerega prosimo, da se za ta slučaj nekoliko interesira. Nikakor pa ne gre, da bi se delavca, ki mora drugače pošteno plačevati prispevke okrožnemu uradu, kadar se mu kaj pripeti in rabi zdravniško pomoč, na tak kričeč način zanemarjalo.

Tudi sicer izgleda, da zdravnik okrožnega urada v Črni lesne delavce omalovažuje in da smatra člane okrožnega urada za nekaj dobro došel element, na kojega račun se mu povečavajo dohodki. To dokazuje tudi nastopni slučaj: Na krožni žagi se je dne 12. decembra p. l. vrezal v palec desne roke delavec Ivan Kaznar, istotako v Mušeniku. Gotovo nihče ne pričakuje, da se na zaceljenem palcu ne bo poznala nobena sled dobljene poškodbe, vendar pa je ravno na zdravniku ležeče, kako se za stvar zavzame. Od tega je tudi odvisna končna poraba ali neraba poškodovanega palca. Kaznarjev palec je ostal tako pokvečen, da ni za rabo. Da je prizadeti delavec za vse svoje življenje hudo udarjen, posebno ker je prizadeta desna roka, o tem ni nobenega dvoma. Od 6. februarja sem je bila Kaznarju ustavljena hranarina in tudi ni nobenega sluha po renti, katera mu pripada kot odškodnina za zmanjšani zaslužek vsled manjše

delazmožnosti. Ne vemo, kje tiči tu vzrok. Ali je to zakrivil zdravnik ali pa spi cela zadeva spanje pravičnega pri okrožnem uradu v Ljubljani ali pa, kar je tudi verjetno, pri Osrednjem uradu v Zagrebu. Vsekakor spada ponesrečencu renta takoj, kakor hitro je zdravljenje končano in se ustavi hranarina, vsaj tako pravi zakon o zavarovanju delavcev. Vprašamo, zakaj se siromašnemu delavcu, ki mu je usoda pohabila roko, stvar ne uredi in se mu ne da, kar mu gre? Mislimo, da je že skrajni čas, da pridejo pri delavskem zavarovanju namesto neprestanih reform enkrat tudi na vrsto interesi onih, ki vse to vzdržujejo, to je delavcev. Prosimo okrožni urad v Ljubljani kakor tudi Osrednji urad v Zagrebu, da se bo poslovanje njegovih krajevnih organov kakor tudi zdravnikov vršilo tako, da se ne bodo godile zavarovanim delavcem krivice. Potem bodo tudi neprestane pritožbe prenehale.

Socialna politika.

Ministrstvo za socialno politiko — brez ministra. Ko so jeli pritiskati Radičevci v Beogradu, je Pašičeva radikalija iskala pomoči, s katero naj bi v parlamentu ojačila svojo pozicijo. V ta namen je sklenila nekak dogovor z znanim Pribičevićem. Gospodin Pribičević, ki misli, da se bo podrl svet, če on ne bo sedel na ministrskem stolu, je pripeljal nekaj mame-lukov iz demokratskega tabora Pašičevi radikaliji na pomoč, seveda pod pogojem, da zasede on in še kak njegov pajdaš par ministrskih resorjev. In tako se je zgodilo, da je pri barantiji za ministrske plače bil določen za ministra za socialno politiko neki Uzemovič ali Uzmovič ali kako se že piše. Ne vemo, ali se je možakar skujal ali se je zbal, fakt je ta, da novi gospodin minister za socialno politiko se v svojem uradu dosedaj še niti enkrat pojavil ni! Nove grupacije v skupščini, konference, avdience, pogajanja, pogovori, razgovori in kako se vse te stvari imenujejo, trajajo brez konca in kraja, to pa vse skupaj novega gospodina ministra za socialno politiko nič ne ženira, njega enostavno ni. Skratka, ministrstvo za socialno politiko je ostalo brez šefa in s tem seveda tudi brez glave. Naše slavno ministrstvo za socialno politiko se sicer še nikoli ni odlikovalo v agilnosti, sedaj pa je običajno delo pri njem popolnoma! Celo delavske zbornice so se zganile in poslale v Beograd protest ter zahtevale, da se z delom v tem ministrstvu takoj zopet odpočne. Pravimo celo delavske zbornice, ker nas veseli, da so vsaj te dale od sebe zopet znak življenja.

Gospodarstvo.

Stanje voznega parka na železnicah Jugoslavije. Ministrstvo prometa je dalo na vseh področjih ravnateljstev železnic ugotoviti stanje vsega voznega parka. Slika, ki jo je ta ugotovitev pokazala, je sledeča: Vseh normalnotirnih lokomotiv imamo v Jugoslaviji 1921, od teh je v prometu 1055, ostalih 866 je nerabnih in so potrebne popravila. Število normalnotirnih vagonov znaša 41.851, od teh pa je porabnih le 24.145. Druga manjša polovica 17.706 čaka popravila. Ozkotirnih lokomotiv imamo v Jugoslaviji 703, od teh je porabnih v prometu 390, ostalih 313 je pokvarjenih. Ozkotirnih vagonov je 4860, v prometu jih je 3650, drugih 1210 je potrebnih popravila.

Sposobnost ministrstva za promet se zrcali v njegovem lastnem izgovoru, da primanjkuje potrebnih dosti obsežnih delavnic, v katerih bi bilo mogoče vagone in lokomotive v zadostnem številu popravljati.

To nam poje ministrstvo prometa danes, po šestih letih obstoja države! Toda ne čudimo se, pri nas prav za prav ministrstva prometa niti nimamo, pač pa imamo ministrstvo saobračaja! To je ministrstvo, ki vse obrača, zato je pri železnicah

tudi vse obrnjeno. Povsod stoji polno razbitih in pokvarjenih vagonov in tudi lokomotiv — vrag jih jemlje. Kadar pa pridejo naši obračaji v stisko, tedaj za silo in težke denarje dajo popraviti nekaj vagonov in lokomotiv v inozemstvu, kar je seveda „silno ekonomično“. Če bi imela Jugoslavija gospodarjev, ki ne obračajo — vse na glavo, bi imeli lahko že dosti velikih delavnic za popraviljanje voznega parka, in v takih delavnicah bi lahko našlo na tisoče delavcev delo. Brezposelnost bi se omejila, železnice bi lahko zadostile svojim nalogam, kar bi dvignilo trgovino; prihranili pa bi se tudi oni denar, ki drugače roma za popravila na Madžarsko ali Avstrijo. Ali kaj pomaga, pri nas vlada slepota, nesposobnost in „zarada“ pri kupčijah. Če bi tega zla ne bilo, tedaj ne bi minister danes po šestih letih ugotavljal, da je polovica vagonov in lokomotiv za nič, namesto da bi ugotavljal, koliko delavnic je dal zgraditi in kje, in koliko tisoč mizarjev, ključavničarjev, kovačev itd. v teh delavnicah dela. Da je na železnicah vse za nič, to vemo tudi brez ministrske ugotovitve. Vemo tudi to, da se na jugoslovanskih železnicah vsled nečuvnega šlendrijana vse rado „obrača“ in da pri takem obračanju ne izostajajo človeške žrtve. Končno vemo tudi to, da še iz teh par „kravtarskih“ železniških delavnic, ki jih imamo, delavci beže, ker v njih nočejo od lakote cepati. Samo to še ne vemo, kdaj bo to družbo, ki vse obrača, srečala pamet.

Iz delavnic.

Sodrug iz Maribora nam piše: V „Lesnem delavcu“ se iz Maribora čita le malokaterokrat nekaj. Krivi na tem smo seveda sami, ker ne poročamo večkrat. Da pa se ne bo mislilo, da je za nas lesne delavce Maribor raj na zemlji, hočem napisati par besed o naših razmerah. Delal sem pri mizarskem mojstru K. Wesiaku in čeprav je brezposelnost vsepovsod, tudi v Mariboru, vsled pomanjkanja dela občutna, sem bil dne 19. aprila t. l. prisiljen zapustiti delo in posloviti se od gospoda Wesiaka, kajti „dobrot“, ki mi jih je hotel gospod Wesiak privoščiti, je bilo toliko, da jih nisem mogel več prenašati. V svoji iznajdljivosti je ta gospod mojster hotel na vsak način uvesti delo na akord in diktirati, koliko smem zaslužiti in koliko ne. Delal sem pri Wesiaku vsega skupaj 26 mesecev, torej preko dve leti. Sedaj šele se je mož domislil, da so plače, ki jih je plačeval nam mizarskim pomočnikom, previsoke in da vsled teh previsokih plač ne more konkurirati. Posledica te Wesiakove domišljije je bila, da so že pred menoj trije mizarski pomočniki pokazali prijaznemu mojstru hrbet. Dne 14. marca t. l. pride premodri gospod Wesiak k meni in mi da v delo 6 omar za akte (Rouleaukasten) iz mehkega lesa. Kot cena za napravo teh šestih omar pa mi je preračunljivi Wesiak določil reci in piši 150 Din. Jasno mi je bilo takoj, da bi ne bil zaslužil niti za slan krop. To je končno uvidel tudi sam, zato mi je izplačeval mojo običajno plačo. Znesek, katerega sem kot plačo prejel, je znašal 190 Din več, kakor mi ga je bil prvotno namenil. Imel sem velike težave, ker mi je hotel od njega določeni a preseženi znesek odtrgavati. Pripominjam, da sem od strojev dobil les samo ooblan, vse drugo sem moral delati na roke. No, moja običajna plačo sem vendar dobil, ostalo je pri grožnji, da mi bo drugikrat sigurno odtrgal, če ne bi izvršil delo po njegovem proračunu. Dne 17. aprila t. l. mi da Wesiak v delo šest ameriških pisalnih miz, vsaka z devetimi predali in dvema tabletami (šuber). Za teh šest pisalnih miz mi je določil naravnost sijajno plačo, namreč celih 110 Din! Dober mizar pri izrednem naporu napravi v tednu komaj dve taki mizi. Kaj čuda, da sem se tega dela za tako kraljevsko plačilo branil. To pa je gospoda Wesiaka ujezilo. Svoji nejevolji nad tem, da nočem delati zastonj, je dal

duška rekoč: Kdor za ta denar noče delati, naj pusti. In pustili smo, vsi štiri smo zaporedoma lepo odšli.

Nastane vprašanje, kako je mogoče, da si upa tak mojsterček nastopati proti delavcem s tako cinično nesramnostjo. Odgovor na to je prav lahak; prvi in glavni krivec smo mi lesni delavci sami. Skoraj polovica je med nami takih, ki nočejo poznati svojo strokovno organizacijo, še manj pa solidarnosti. Nikar se potem ne čudimo takim ekstravagancam, kakršne si v tem slučaju dovoli gospod Wesiak. So pa tudi še drugi krti na delu, ki izpodkopavajo delavcem tla. Tu imamo na primer neke vrste „poslovodjo“, piše se Novak, mož je tak mizar strokovnjak, da niti kline od obliča nabrusiti ne zna, zato pa se bolje razume na prilizovanje na zgoraj ter intriganstvo in aroganstvo na spodaj. Svoječasno so lesni delavci tvrdke Potočnik Novaka že enkrat vrgli iz delavnice. Pozneje se mu je posrečilo, da je zopet nazaj prilezel, ker pa je imel tudi dolge prste, je dobil drugič brco od Potočnika samega. Na to se je vrnil k tvrdki „Drava“ misleč, da bo tukaj po svoji brutalni navadi z delavci oral. Ni pa trajalo dolgo, tvrdka je njegove patentirane strokovnjaške zmožnosti kmalu spoznala in dobil je brco. Dne 2. januarja t. l. je prilezel zopet k Wesiaku. Spame-toval se ni. Napram šefu sladek in priliznjen, napram delavcem brutalen si na vse pritege prizadeva, da bi se Wesiaku prikupil. Ta Novak je bil tisti, ki je Wesiaku svetoval uvedbo akordnega dela, češ, kdor ne bo hotel delati v akordu, naj gre, mizarjev bomo za 800 K tedenske plače dobili kolikor jih bomo hoteli! Danes v Wesiakovi delavnici niti poštenega brusa ni. Za brušenje klin in dlet se porablja kos kamna od starih stopnic. Kline pri strojih že niso bile nabrušene cele štiri mesece. Tako izgleda danes v ti kakor jetnišnica zaprti delavnici. Naposled se bo moral Wesiak Novaku vendarle zahvaliti za novi red v delavnici, kajti ta red je tak, da vodi neminovno v prepad. Kadar se bo Wesiak zavedel, kam vodijo Novakove inicijative, bo občutil hudega gospodarskega mačka.

Oni lesni delavci, ki se izogibajo svoji strokovni organizaciji, bi dobro napravili, če bi se zbrali pri Wesiaku, ker tam bi se jim cedil sam med in mleko.

Vsekakor bi poštene lesni delavci dobro napravili, da Wesiakovo delavnico kratkomalo bojkotirajo in ne sprejme v njej noben mizar vsaj toliko časa nobeno delo, dokler tam uganja svoj terorizem Novak.

Toliko naš izvestitelj.

Kakor se nam iz Bleda na Gorenjskem poroča, je tamošnji mizarski mojster Poličar dogospodaril. Mož je z nizkimi cenami konkuriral toliko časa, da je dokonkuriral. Kdo bo prevzel njegovo dokaj čedno urejeno delavnico ali če se mu bo posrečilo rehabilitirati se, nam še ni znano.

Drugi mizarski mojster — Gogala — istotako na Bledu, pa je drugi „kampeljč“. Mož se hoče s pomočjo podaljšanja delovnega časa rešiti in se je v to svrhu peljal v Ljubljano. Vrnivši se, je z velikim zanosom pripovedoval, da si je v Ljubljani izposloval oblastno dovoljenje, da sme delovni čas podaljšati.

Če gospoda Gogalo osemurni delovni čas že tako peče, naj nam bo dovoljeno pripomniti sledeče: Res je, da zakon z dne 28. februarja 1922 dovoljuje uvajanje delovnega časa, ki traja devet ali 10 ur na dan, v onih podjetjih, v katerih v enem tromesečju povprečno ne dela več kakor petnajst delavcev; nikjer pa ni rečeno, da je za taka podjetja devet- ali deseturni delovni čas obligaten. Odvisno je torej le od delavcev samih, če so s takim podaljšanjem zadovoljni ali ne. Iz tega sledi, da ne more nihče, tudi nobena oblast, nobenega delavca, tudi če je sam zaposlen pri delodajalcu, siliti, da bi delal več kakor osem ur dnevno. V sedanjem času brezposelnosti je še osem ur preveč, ne pa da bi se delovni čas še podaljšaval, da bi brezposelnost

bila še večja. Vsekakor je veselje g. Gogala preuranjeno, kajti nobeno tako dovoljenje, makar je bilo oblastno, še ni ukaz, po katerem bi se delavci morali ravnati, ker nihče nima kakor rečeno pravice, siliti delavce na daljši delovni čas.

Zapisnik

seje centralnega odbora Osrednjega društva lesnih delavcev v Ljubljani, katera se je vršila v sredo dne 16. aprila 1924 v prostorih društvenega tajništva. Pričetek ob 6. uri zvečer. Navzoči sodrugi Tokan, Bradeško, Kavčič, Žagar in Gašpari. Predseduje Tokan, zapisnik vodi Kavčič.

Dnevni red: Čitanje zapisnika zadnje seje, poročilo in dopisi, blagajniško poročilo za mesec marec 1924, prošnje in razno.

Zapisnik zadnje seje čita s. Bradeško ter se vzame brez spremembe na znanje.

Čita se dopis izobraževalnega društva „Svoboda“, v katerem opozarja na veliki svoj pomen ter prosi, da se ob priliki shodov in sestankov naše strokovne organizacije priporoča članstvu pristop k „Svobodi“. Končno prosi „Svoboda“ tudi gmotne podpore. Glede priporočila za pristop k „Svobodi“ se sklene iti „Svobodi“ na roko, kar se pa tiče gmotne podpore se smatra poprejšnji ustmeni razgovor za potreben.

Dopisu iz Celja za brezplačno dobavo „Lesnega delavca“ v čitalniške svrhe se ugodno.

Dopis iz Bleda v zadevi mizarskih delavnic Poličarja in Gogala se vzame na znanje in se bo zadeva zasledovala.

V dopisu iz Starega trga naznanjajo tamošnji sodrugi, da je povišanje plač izvedeno in da znaša povprečno 13%.

Bradeško poroča, da je v Radohovi na Dolenjskem bila ustanovljena nova podružnica. Do sedaj sta se tamkaj vršila dva shoda. Prvega se je udeležil s. Bradeško, drugega s. Tokan.

Nadalje poroča s. Bradeško, da se je udeležil tudi sklicanega shoda lesnih delavcev v Črnomlju. Tudi tam bi se bila podružnica že ustanovila, če ne bi se bili vmešali komunisti, ki so na isti shod poslali nekega visokošolca agitirati za komunistično stranko. Na ta način se delavce samo bega in končni rezultat je podoben nuli za obe strani.

Na obvestilo, da se namerava obnoviti podružnica v Hočah, se je tajništvo obrnilo že dvakrat tja, ni pa dosedaj še dobilo nobenega odgovora.

V dopisu iz Črne poročajo sodrugi, da je lesnoindustrijsko podjetje Vin. Thurna na podlagi zadnje intervencije pričelo delavcem izplačevati plačo zvišano za 10%. Ob enem javljajo, da namerava uprava tega podjetja namesto dosedanjega štirinajstdnevnega izplačevanja plače uvesti mesečno izplačevanje. Proti tej nameri se bo vložil protest.

Na to se prečita izkaz blagajniškega stanja za mesec marec, katero je ugodno in se po izjavi preglednika s. Kavčiča vzame na znanje.

Na to se rešijo prošnje nekaterih sodrugov za izredno podporo.

Končno se vrši razgovor o protiukrepih z ozirom na gonjo podjetniških organizacij proti osemurnemu delovnemu času in se sproži misel angažirati vse v državi obstoječe delavske zbornice, ki naj bi skupno s strokovnimi organizacijami sklicali državno konferenco. Ravno tako se ima s pomočjo delavskih zbornic ventilirati vprašanje prekomernega števila vajencev.

Med drugim se je rešil tudi še dopis neodvisnih delavskih organizacij, ki v svrhu ustanovitve knjižnice in čitalnice v hiši železničarske zadruge na Marksovem trgu prosijo podpore. Ugotovi se, da ima izobraževalno društvo „Svoboda“ v Ljubljani jako bogato knjižnico, ki šteje na tisoče zvezkov, in da ima tudi strokovna organizacija lesnih delavcev v ti knjižnici lepo število svojih knjig. Knjižnica „Svobode“ je bila ustanovljena kot delavska centralna knjižnica za Ljubljano, katera svojemu namenu tudi odgovarja. Ustanavljanje druge take knjižnice bi bilo torej popolnoma odveč.

S tem je bil dnevni red izčrpan in seja zaključena.

Iz zgodovine sladkorja.

Ni še poteklo sto let, odkar se je sladkor razširil kot del splošne ljudske prehrane. Sladkor je spoznala Evropa za časa križarskih vojn, ko so prinesli križarji s seboj vkuhan sok sladkorne trsa. Poznala in uporabljala pa je sok sladkorne trsa že več stoletij pred Kristom Indija, kjer je sladkorni trs rasel divji ob obalah reke Gangesa. Začasa Kristusa pa so gojili trs že v Perziji, Mali Aziji in Afriki. Ker raste trs le v toplih krajih in ker so takrat poznali le še trsov sok, katerega prevoz v večjih količinah ni bil mogoč, se gojenje trsa in poroba soka po Evropi nista mogla razširiti. Vrh tega se je uporabljal pri nas med kot sladilo in torej niso takrat čutili potrebe po sladkornem soku.

Kupčijo s sladkornim sokom so pričeli prvi Benečani, a v večji meri se je razvila trgovina, ko so iznašli kristalni sladkor. Iznajdba je temeljila na dejstvu, da so se napravili kristali, ako je sok stal dalje časa mirno. Benečani so s sladkorno kupčijo delali ogromne dobičke, ker je bil sladkor takrat kot redkost silno drag. Privoščiti so si ga mogli le najbogatiji ljudje. Kg sladkorja je veljal leta 1400 24 zlatih kron, kar je bilo za tiste čase ogromna vsota.

Gojitev sladkorne trsa in pridobivanje sladkorja se je v večjem obsegu razvilo šele po odkritju Amerike. Prenesli so trs v Ameriko in 100 let pozneje so obstojale že velike plantaže, posebno na Kubi, ki je še danes največji producent sladkorja.

Prava ljudska hrana je postal sladkor šele z odkritjem načina, po katerem se pridobiva sladkor iz sladkorne pese. Ta način je odkril leta 1809. kemik Markgraf. Porabljeni so začeli ta način nekaj let pozneje in skozi desetletja se je industrija tako razširila in izpopolnila, da je pred vojno veljal kg neobdavčenega sladkorja komaj 28 vinarjev. Pred vojno je kril sladkor iz trsa (kolonijalni sladkor) 40 odst. svetovne potrebe, sladkor iz pese pa 60 odst. Danes krije kolonijalni sladkor 70 odst.

Da vidimo, kako se je razvijala svetovna produkcija sladkorja, navajamo nastopne številke. Pridelalo se je (v tisočih ton):

leta	iz trsa	iz pese
1859/60	1376	451
1869/70	1856	846
1879/80	2084	1539
1889/90	2522	3523
1899/00	2978	5466
1909/10	6198	6092
1910/11	6236	8016
1919/20	15500	5650

Zanimiv je tudi pregled, kako se je razvijala sladkorna produkcija v nekaterih važnejših sladkor pridelujočih državah, to na Kubi (trs) ter Nemčiji in Rusiji (pesa). Pridelalo se je (v tisočih ton):

leta	Kuba	Nemčija	Rusija
1859/60	537	145	30
1869/70	775	217	132
1879/80	547	415	300
1889/90	632	1260	444
1899/00	308	1795	898
1909/10	1804	2037	1124
1910/11	1600	2570	2115
1919/20	9000	1500	700

Izračunali so, da je leta 1910, porabila ena oseba v Avstraliji 55, v Zedinjenih državah 23,2, v Evropi 15, Aziji 4,5, Afriki 1 kg sladkorja. V posameznih evropskih državah je bil konzum sladkorja leta 1910. na osebo: v Angliji 39,4, Švici 32, Nemčiji 19, Franciji 17,50, Avstriji 11,80, Rusiji 9,8, Srbiji 4,5, Italiji 4, Bolgariji 3,5.

Jugoslavija porabi na leto okrog 6000 vagonov sladkorja. Čeravno imamo osem tovarn, ki bi lahko izdelale 8000 vagonov sladkorja, vendar uvažamo znatne množine sladkorja, ker se pri nas prideluje še premalo pese. Leta 1921. je znašal uvoz tujega sladkorja v našo državo 3246 vagonov, leta 1922. pa 2776 vagonov. Letos so, kakor čitamo, naše sladkorne tvornice zasigurane z zadostnimi nasadi. Zato se ceni, da bo produkcija v nastopni kampanji krila vso domačo potrebo.

Fr. Z.

Razno.

Šiba Jugoslavije. Pred kratkim je izšla vrlo zanimiva statistika, ki osvetljuje strašne zdravstvene razmere v naši državi. Sušici zapade pri nas letno petdesettisoč žrtev. Od tega števila odpade samo na Srbijo desettisoč ljudi, ki podležejo v najboljši dobi.

Najbolj tuberkulozno jugoslovansko mesto je Beograd. Zdravniška poročila pravijo, da je vsak deseti Beograjec bolan na tuberkulozi in da vsak stoti bolnik umre za to strašno zavrato boleznijo. V prestolici živi okolu 20 tisoč ljudi, ki jih razjeda sušica.

V vrsti mest sledi Beogradu najprej Sarajevo. kjer pride na vsakih 15 zdravih ljudi po en jetičnik. Tudi v Zagrebu in Ljubljani ni mnogo bolje. Država bi morala z vsemi sredstvi delati na to, da se ta epidemija čimbolj omeji, kajti res je, da se dandanes naprednost kakega naroda meri po tem, koliko ljudi umre za tuberkulozo. Najkulturnejši narod ni tisti, ki ima največ prosvetljenih glav, temveč tisti, ki šteje najmanj sušičevih bolnikov.

Ali imajo neorganizirani pravico do ugodnosti, ki jo daje kolektivna pogodba? Po „Bergmannu“, glasilu avstrijskih rudarjev, poročamo o sledeči zanimivi razsodbi sodišča v Brnu o zgornjem vprašanju.

„Kolektivna pogodba je privatnopravna pogodba in obvezuje le obe pogodbeni strani: na eni strani delodajalca, na drugi strani v organizaciji organizirane delavce. Za zunaj organizacije stoječe osebe pogodba ne velja, ker organizacija ni imela pooblastila, da bi se pogajala v njihovem imenu. — Ta razsodba se je izdala na podlagi istih zakonov, kakor so v veljavi tudi pri nas.

Pri volitvah, katere so se vršile v narodno skupščino v Kopenhagenu, je socialistična stranka dosegla velik uspeh. Število svojih mandatov, katerih je imela 48, je pomnožila na 55. Radikali so svoje mandate pomnožili od 18 na 20. Levičarska konservativna kmečka stranka je nazadovala od 52 na 44 mandatov. Konservativna stranka ima sedaj namesto prejšnjih 27 28 mandatov. Udeležba pri volitvah je bila izredno velika; znašala je 90% vseh volilnih opravičencev. S tem je dosedanja vladna večina na Danskem podlega.

Pri volitvah v narodno skupščino na Finskem je socialistična stranka pridobila novih 7 mandatov. Finska desna je istotako pridobila 3 nove mandate, končno je še pridobila 2 nova mandata stranka naprednjakov. Zgubili so sledeče stranke in sicer: Švedska ljudska stranka 2, Agrarci 1 in komunisti 7 mandatov. Nova narodna skupščina na Finskem je sestavljena takole: Švedska ljudska stranka 23, Desnica 38, Naprednjaki 17, Agrarci 44, socialisti 60 in končno komunisti 18 poslancev.

Poletni čas v Angliji. Dolnja zbornica je s 169 proti 129 glasovom sprejela predlog za uvedbo poletnega časa od prve nedelje aprila do prve nedelje oktobra.

Največja ameriška oklopnica zadnji čudež vojne mornarice. V Portsmouth je prispela ameriška ladja „Colorado“, najnovejša oklopnica vojne mornarice Zedinjenih držav. Ostala bo tudi najpopolnejša ladja te vrste do leta 1931, ker ne bodo smele v smislu versailleske mirovne pogodbe Zedinjene države do tedaj graditi drugih velikih ladij. „Colorado“ obsega 32.600 ton, je dolga 190 in široka 40 metrov ter ima na krovu 8 topov po 400 mm, 12 topov po 120 in 4 stolpe ter 8 topov po 75 mm za obrambo proti letalom. Najzanimivejše na tej ladji je to, da so vse gonilne naprave na krovu električne. Kotli, ki se kurijo na petrolej, proizvajajo energijo stroje dinamo, ki gonijo vijake 30.000 konjskih sil in 21 vozlov brzine. Električne so gonilne naprave topov in stolpičev ter kuhinj, celo krompir se lupi na elektriko.

Boj zoper kužne bolezni. Izumitelj cepljenja zoper koze, Edward Jenner, je bil rojen leta 1749 v Berkeleyju (Glocester na Angleškem) ter je umrl v istem kraju dne 26. januarja 1823. Prvi čas se je učil zdravništva pri nekem ranocelniku; pozneje pa je študiral medicino v Londonu. Nato se je povrnil v rojstno mesto kot ranocelnik. Še prej ga je bila preprosta kmetica opozorila na cepljenje kot na zaščitno sredstvo zoper koze in Jenner je začel takoj kar najmarljiveje proučevati to cepljenje ter je naposled odkril tako koristno in rešilno zaščitno človeštva zoper jako hudo kužno bolezen. Leta 1796 je cepil prvega človeka, a šele čez dve leti je objavil svoj veliki izsledok na veselje vsemu svetu.

Zahvala.

Podpisani se mojim sodelavcem in sodelavkam na žagi tvrdke Born na Pristavi pri Tržiču najtopleje zahvaljujem za nabrani znesek Din 119,50, katerega so mi v moji boleznini naklonili. Ob enem se tudi zahvaljujem za znesek Din 75, katerega mi je naklonil odbor Osrednjega društva lesnih delavcev kot izredno podporo.

Pristava pri Tržiču.

Teran Tomaž.

Lastnik in izdajatelj „Osrednje društvo lesnih delavcev“ v Ljubljani. Odgovorni urednik Kavčič Tomaž. — Tiskarna J. Pavliček, Kočevje.